מאימתי פרק ראשון ברכות

ג.

קשיא דרבי מאיר אדר' מאיר. לעיל אמר משעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן בערבי שבתות והוא שעור מחומר משל כהן והכא אמר משעת עטילה שהיא קודם בין השמשות: **קשיא דר' אליעזר.** דבריהם אדר' אליעזר דמתני': **ואכ"א ריש"א.** דמתני': **נאו ר' אליעזר היא.** והא קשיא דר' מאיר אדר"מ תרי תנאי אליבא דר"מ קשיא דר' אליעזר אדר' אליעזר תרי תנאי אליבא דר' אליעזר ואב"א רישא לאו ר' אליעזר היא: עד סוף האשמורה: מאי קסבר ר' אליעזר אי קסבר שלש משמרות הוי הלילה לימא עד ארבע שעות ואי קסבר ארבע משמרות הוי הלילה לימא עד שלש שעות לעולם קסבר שלש משמרות הוי הלילה והא קמ"ל דאיכא משמרות ברקיע ואיכא משמרות בארעא דתניא ר' אליעזר אומר שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משכר ומשכר יושב הקב"ה ושואג כארי שנאמר יי' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שואג ישאג על נוהו וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. מאי קא חשיב ר' אליעזר אי תחלת משמרות קא חשיב תחלת משמרה ראשונה סימנא למה לי אורתא הוא אי סוף משמרות קא חשיב סוף משמרה אחרונה למה לי סימנא ממא הוא אלא חשיב סוף משמרה ראשונה ותחלת משמרה אחרונה ואמצעית דאמצעיתא ואב"א כולהו סוף משמרות קא חשיב וכי תימא אחרונה לא צריך למאי נפקא מינה למיקרי ק"ש למאן דגני בבית אפל ולא ידע זמן ק"ש אימת כיון דאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו ליקום וליקרי. אמר רב יצחק בר שמואל משמי' דרב ג' משמרות הוי הלילה [1]ועל כל משכר ומשכר יושב הקב"ה ושואג כארי ואומר אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם: תניא א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח [2](והמתין לי) עד שסיימתי תפלתי לאחר שסיימתי תפלתי אמר לי שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי ואמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו אמרתי לו להתפלל ואמר לי היה לך להתפלל בדרך ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקו ביני [3]עוברי דרכים ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נכנסין לחורבה ולמדתי שמתפללין בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו ואמרתי לו שמעתי בת [4]קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות ואמר לי חייך וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך ולא זו בלבד אלא [5]בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא [6]שמיה הגדול מבורך הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם: ת"ר [7]מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה [8]מפני חשד מפני המפולת ומפני המזיקין. מפני חשד ותיפוס ליה משום מפולת לומר קדיש אחר הדרשה ושם היו עמי הארצות ולא היו מניחים כולם לשון הקודש לכך תקנוהו בלשון תרגום שהיו הכל מבינים שזה היה לשונם: [9]מפני המזיקין. אוקימנה בחורבה חדתי ובחדתי לא שכיחי מזיקין דמזיקי.

מסורת הש"ס

[1] כריש"ף (ר"ג, ב) ס"ש יפסיקו, [2] קול הנהרס (חת' תוס' פנהכרון יח, ד"ה כת קול), ד) ר' ר"ש ס"מ, [3] רש"ל, [4] ר' רש"ל, ורש"ש גרס מי נמי, [5] (רף מט:), [6] (לקמן מט, ופ"ש תוס' ד"ה ליעון), [7] (מלר' שבת יז: ופוסקי נג.).

תורה אור השלם

1. וְאַתָּה תְּבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֶסְּרָה אֲלֵיהֶם יְיָ מִקְּדֶמוּ יִשְׁאַג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ הֵידֵד כְּדֹרְכִים יַעֲנֶה אֶל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: ירמיהו כ ל

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קשיא דרבי מאיר וכו' דסיון בפ"ק אי נמי לא מקמכתא:

גליון הש"ס

גמ' מפני חשד. עיין שבת סג:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב. בערבי שבתות בזמן שהכהנים (אוכלים) טובלים שהוא מבעוד יום. ב. בתוס' רי"ש כתב. עמוד השחר אז יוכל לכרוך לאותו שעור. ג. בתוס' רי"ש כתב. שהוא שבח גאה והשטן מקטרג אם היה מבין.

מוסף רש"י

הקב"ה מנענע ראשו וגו'. חס שלום מרמים נקדים מנמוסתא ומתמה, שלריך הוא מנמוסין על הלבר הזה שהוא מלעגר [לחר עניין], ונראה שבל שם כך עוזן אלגור יגלל נא מה ה' זכור רחמין ה' וחמדיך, כשמסתל החזן מיבגל, על שם מדת רחמים שהקב"ה זוכר לחוטה שבא (מיורר ומ"ר ס"ו יא, מסורר ומ"ר ס"ו פ"ו). שמקלסין אותו. קלסה לשון דיבור יחר הוא, לשיקן הוא נהפך לשבח שבח (פוסה כז.).

רבינו חננאל

עד סוף האשמורה ראשונה מאי קסבר אי קסבר שלש משמרות הוי הלילה ליתני עד שלישית הלילה ואי דקא סבר ד' משמרות הוי הלילה ליתני עד רביעית הלילה. כלומר, אמאי אפקה [כ]לשון אשמורה, ואמרי, מילתא אגב אורחיה [קמ"ל דאיכא] משמרות ברקיעא, וכי יש מלאכים קבועים יחידים בכל משמר ומשמר וכל כת מקלסתו לתקב"ה במשמרתה, וכן ביום. וזה שאמ' על כל משמר ומשמר שואג הקב"ה כארי, שנאמר יי' ממרום ישאג, כך פירושו, כיון שכתוב קומי רוני בלילה וג', באילו האשמורות בעת שעומדין ישראל ומפילין רנה ותחנה בת קול יוצא מלפני הקב"ה באילו שואל, כדכתיב שואג ישאג על נוהו, ואומ' אוי להם לרשעים כי עונותיהם גרמו שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני, ואפי' הכשרים שבהם כגון דניאל חננייה מישאל עזריה וכיוצא בהן, בין הגרים בגללם. (ר' נתן) [זה נתן] ר' אליעזר (אומ') סימנין למשמרות הללו, ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תנוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. ואסיקנה ר' אליעזר סוף משמרות קא חשיב, ור' אליעזר לבין [מה] דאמר זמן קריאת שמע של ערבית עד סוף האשמורה הראשונה. משעה שהמור נוער יודע שהוא סוף מאשמורות הראשונה ומיכן ואילך אסור לקרוא קריאת שמע. וכן אם היה ישן בבית אפל ושמע לאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו יודע ששלמה הלילה, מיכן ואילך מותר לקרוא שמע של שחרית. והזכיר ר' יוסי שלמד מאליהו ז"ל שלשה דברים, שאין נכנסין לחורבה, ושמתפללין בדרך, ואם מתירא שמא יפסיקוהו עוברי דרכים מתפלל תפלה ק[צרה]. וגם הגיד לו כי כגון יונה שמנהמת בכל יום נשפע מן השמים אין משרפתי את ביתי, ופיר' אוי לרשעים שגרמו עונותיהם שסרפתי ביתי והיכלי. ובעת שישראל עונין יהא שמיה רבה מברך, נשמע קול באילו מלפני הקב"ה אשרי בני המלך שמקלסין אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, כלומר ישראל שנקראו בני אל חי שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם ונכשיו גלו בין הגרים. זה שמזכיר על כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי, הצדק להדיענו שאין לפני הקב"ה זכר לאומות בעולם אלא לישראל חמיד בלבד. ופירושו הקב"ה הרשה לאויב להתגבר כארי על ישראל להחריב ניהו וליתן האויב קולו ויענה כמו הידד עליהם שעתיד לדרכם בדריכה נח. **תנו רבנן מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה מפני החשד.** ואוקימנה בחורבה חדתי אפילו בתרי ופרצים לא. **ומפני המפולת.** ואוקימנה בחורבה עתיקתא ובתרי וכשירים. **ומפני המזיקין.** אוקימנה בחורבה חדתי ובתרי כשירין ואע"ג דתרי ניגהו, במקומן שכיחי מזיקין דמזיקי.

אלא משקי תרומה ואוכלי תרומה כך אינו פוסל אלא משקי קדש ואוכלי קדש ואפרינן בגמ' (מגילה דף ח) לדבון כיון דשבל קלשא ליה טומאתו בקדשים הוא בעצמו פסול ואינו מטמא אחרים ואיתא בגמרא דמעלה (שם) בפרק חטאת העוף ובמס' פרה בפרק עלוחיות (פרק י"א משנה ד') שנינו כל הטעון ביאת מים מדברי תורה מטמא את הקדש ואת התרומה דברי ר"מ וחכמים אומרים פוסל בקדש הרי נתבדו לנו מדברי החכמים בברייתא ובזו המשנה כי שבל רבי כיון דשבל קלשא ליה שומאתו ואינו מטמא לפי שפירשו בטעמו של דבר כיון דשבל קלשא ליה שומאתו בקדש דתרומה ובזו המשנה לנו מדברי חכמים דבריהם אין פוסל בקדש ואינו מטמא לפי שפירשו בטעמו של דבר כיון דשבל קלשא ליה שומאתו דתרומה בקדש דחמנא (ויקרא כ"ב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והזו שלפרטינו ממה שנאמר במשנה משעה שהכהנים נכנסין לוכל בתרומתן דביאת שמשו מעכבתו לוכל בתרומתן ותניא בתורת כהנים (בפ' שמיני פרק ח' דין ב' ומיהתי לה ביבמות עה ות"ש) וטמא עד הערב יכול לכל דבר תיל וטהר אי וטהר יכול לכל דבר תיל וטמא עד הערב אם כיצד טהור לחולין מבערב יום ולתרומה משתחשך ולאחר שישלים יומו פורח ממנו שם טבול יום שהרי יומו כבר חלף ועבר אלא נשחייב עליו להקריב הקרבן שהוא נתחייב בו ולפיכך הוא נקרא מחוסר כיפורים ונדרים הוא אסור

---

[6] עיין רש"י שם ותכרי לכינו נמיכן נאות.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com